

6.
ORATIO FUNEBRIS
PHILIPPO
UNICO REGIS
FRATRI

AURELIANENSII DUCI.

*Dicta Parisiis 26. Julii 1701. In Regio
Ludovici Magni Collegio Societatis Jesu,
ab ANDREA LE CAMUS
ejusdem Societatis Sacerdote.*

PARISIIS;
Apud Viduam SIMONIS BENARD,
viâ San-Jacobæâ è regione
Collegii Ludovici Magni.

M. DCC I.

OPUS TERTIUM

PHILIPPO

UNICO REGIS

FRATRI

AURELIANENSIS DUCIS

DEI PATRIS AC FILII

CHRISTIANISSIMO

AB ANDREA LE CAMUS

SCRIPTUM

PARISIIS

APUD VICTORINUM SIMONIS BERNARDI

IN VIA S. JACOBI 3 REGIONE

COLLEGII LUDOVICI MAGNI

M. DCCL.

PHILIPPI

FRANCIÆ

LAUDATIO FUNEBRIS.

ET hoc Gallicis
Principibus con-
cessum singulari-
ter, ut & nascent-
es gaudium afferant toti Re-

A

gno , & ingens sui defiderium eidem morientes relinquunt. ILLUSTRISSIMI ECCLESIAE PRINCIPES , CETERIQUE OMNIUM ORDINUM AUDITORES ORNATISSIMI,

Dum in aliis passim Regnis gemunt interdum populi , & sortem iniquam spe meliorum temporum consolantur , hoc uno felices , quòd Principes mortales patiantur ; id unum dolemus Galli , Principibus optimis negatam esse immortalitatem , quam piis suorum votis , ipsoque , si liceret , sanguine consequerentur.

Neque verò in eos tantum penes quos summa Imperii stat, grati præ ceteris fidelisque populi studia feruntur propensius; gentis amor & cultus ad omnes pertinet, quorum in venis Regius sanguis fluit.

Intelligitis, AUDITORES, quo mea hæc spectet oratio. Hei mihi! qui nuper auditus sum ex hoc ipso loco, non sine aliqua faventis CATHOLICO REGI concionis gratulatione: quid hodie sperare licet nihil nisi tristia retractanti? Ut quod tunc favebat, noceat hodie argumentum Oratori, qui eò re-

dactus est , ut placere non possit nisi dolorem augeat.

Indulgeamus tamen communi dolori , qui vel in hoc, quod communis est magnum solatium habet. Inest profectò etiam lacrymis suavisitas sua , non illis quæ ambiciosius cadunt , quàm veriùs. Dulce est tacitis lacrymis sinum implere , & flere sine teste quem sine ostentatione amaveris.

Juvat itaque , A U D I T O R E S , vestrum dolorem oratione meâ acuerè , & facere quod amantes solent , si quando ab iis quos amant , inviti abstrahuntur. Juvat

8
pascere animum jucundâ re-
cordatione virtutum quæ in
AUGUSTO PRINCIPLE
qui nobis ereptus est, singu-
lares & præstabiles extiterunt.
Placet animo effingere illius
imaginem nativis adumbra-
tam coloribus, si fortè præ-
sens imago illudat dolori
paulisper, & gratus error e-
tiam in oculos transeat.

Cogitate Principem non
illum Imperio natum, sed
proximum Imperanti, me-
dio, ut sic loquar, Regem
inter & populum loco. Hinc
Regi subjacet, illinc eminet
populo. Magnum est sic tue-
ri secundi loci dignitatem,

ut neque primum ambias,
neque fastidias eos qui con-
sistunt in tertio.

Fuit hæc gemina PHILIPPI laus, eritque fune-
bris laudationis argumen-
tum. FRANCIAE FILIUS,
REGIS FRATER UNI-
CUS, AURELIANEN-
SIUM DUX, non credidit
naturam, si negasset impe-
rium, iter sibi continuo ad
gloriam negavisse. In Re-
gem intuitus superiorem se,
in Populum deflectens ocu-
los se inferiorem, has sibi
partes relictas putavit, pro-
priamque gloriam, ut ser-
viret utriusque felicitati ;

Regis quidem, cui subesset,
 hoc primum. Populi verò à
 quo amaretur, hoc alterum
 orationis Caput. Nihil hìc
 meum, AUDITORES. Spi-
 rat ipse in hâc tabellâ Prin-
 ceptis vobis charissimus. Ade-
 ste, & in eâ contemplandâ
 amoris pariter & doloris ve-
 stro satisfacite.

Errant qui felicitatem PRIMA
 Regum non aliunde PARS
 metiuntur quàm ex splen-
 dore & maiestate imperii, ex
 hostium terrore, ex reveren-
 tia vel metu populorum: qui
 victorias numerant & trium-
 phos, & perculsi fulgore quo-

dam inanis gloriæ admirantur umbram magni nominis, neque putant desiderari posse quidquam ad felicitatem illorum, qui sunt ipsi arbitri alienæ felicitatis.

Valeant hæc sanè ad famam dignitatemque regum, sit ipsa fama & dignitas felicitatis pars aliqua, certè felicitas non est. Quàm multi principes habuerunt aliquid domi fatale, quod externæ illius felicitatis sensum omnem penitùs obtunderet, foris felices, in privatâ familiâ miseri.

Removeamus igitur hodie ab oculis heroica Lu-

DIOVICI MAGNI facinora, fileamus victorias, taceamus triumphos, quos flagrans hodieque hostium invidia celebrat nostra omni prædicatione eloquentius. Omittamus gloriam omnem.....

Quid ego hæc autem imprudens? & quo aberrat oratio. Cur animis dolore, & luctu immerfis obtrudo invisum triumphi nomen? Cur facio mentionem victoriarum quas omnes LUDOVICUS donasset libens amoris fratris, in quo habebat aliquid victoriis ipsis longè suavius, & in

cujus manu virtus erat novarum si LUDOVICUS juberet victoriarum ferax.

Cares jam , REX MAGNE , illo gloriæ tuæ non dicam autore , qui per te magnus , ne adjutore quidem , qui nullo eges , suffragatore certè & admiratore ; aut si ne hoc quidem placet , quia laudum tuarum suffragatorem & admiratorem habes orbem universum ; cares FRATRE AMANTISSIMO , in cuius fide gloriam tuam tutò deponebas , quoties ita tibi videbatur, in cuius obsequio, cum jubebas eum cessare ,

suavitatem domi multò jucundissimam experiebaris.

Hæc est enim expressa in omnium animis P H I L I P P I species. Princeps Regi fidelis, addictus fratri, magnus Princeps, Frater optimus. In sole, in umbra, siue cum vincendum, siue cum otiaandum fuit, idem ubique & sui similis, & quod de juvene Annibale proditum est, *ad imperandum iuxta & ad parendum habilis.*

*Livius
l. 10.*

Vestram fidem, A U D I T O R E S, duo hæc in Principe Regis fratre quantum ad felicitatem Regis momentum esse debuerunt.

Utinam, P H I L I P P E, di-
centi adesses, aut hæc sal-
tem laudarem in supersti-
te ; nunc autem quid mihi
tam timendum est, quàm
ne feliciùs exequar quod mi-
hi proposui.

Atque ego quidem quo-
ties in P H I L I P P I vitam
intendi oculos, ejusque se-
riem omnem memoria
complexus sum, sic existi-
mavi hanc sapientissimo
Principi insedisse altiùs in-
sculptam que animo hæsisse
cogitationem, rei gerendæ
consilium penes Reges esse,
ceteris quicumque illi sint,
relictam obsequii gloriam.

Suspiciebat PHILIPPUS
 in LUDOVICO non tam
 folii fastigium, quam ma-
 gnanimam animam folio mayo-
 rem. Relegebat turbida im-
 perii initia, grassantem pas-
 sim toto regno rebellio-
 nem. Mirabatur restitutam
 postmodum pacem & tran-
 quillitatem, ut primum re-
 gni clavum LUDOVICUS
 ipse regere cœpit. Revocabat
 prima armorum
 tentamenta, hoc est rapi-
 dum victoriarum cursum,
 quo validissima Belgii pro-
 pugnacula perrupit, viola-
 tæ in AUGUSTA CON-
 JUGE æquitatis acerrimus
 vindex.

Fallor; Servierunt illa miracula populorum admirationi. His PHILIPPUS non egebat.

Adoleverat cum Rege. Hoc est, assueverat jam tum puer Regem revereri. Dicam mollius & puerorum naturæ accommodatiùs, assueverat frater fratrem amare. Reviviscite hìc, qui præfuitis REGIORUM PUERORUM institutioni, & in concordibus amborum animis dulce omen felicitatis publicæ accepistis, dicite quæ jam essent in puerum Regem pueri fratris obsequia, quàm teneræ neque impe-

15

ratæ blanditiæ. Sentires
jam tum alterum esse re-
gem, alterum regis felicitati
datum esse.

Jam tum præludebat in
utroque natura, & speci-
men dabat quales essent in
aliis ætatibus futuri. Blan-
dior PHILIPPUS, Lu-
DOVICUS gravior. In
PHILIPPO amoris, in Lu-
DOVICO majestatis semi-
na. Jam excipiebant admi-
rabundi aulici LUDOVICI
responfa, pauca illa, sed
quæ ingenii acrioris forent
& meditantis plura. Assue-
cebat PHILIPPUS Regis
laudes audire, & laudanti-

bus accedebat. Ex illis initiis crevit in Regem fratris amor & admiratio. Aut ne videar ætatibus alienum aliquid affingere, primæ ætatis amor fuit, etiam admiratio consequentis.

Jam PHILIPPUS defunctâ priore conjugē HENRICA ANGLIÆ, ex ea Regum profapia, cui pietas calamitatibus illustrata novum splendorem contulit, CAROLAM ELISABETHAM BAVARICOMITIS PALATINI filiam felici hymenæo sibi copulaverat. Cum ecce Batavi obliti quid Galliæ Regibus

bus deberent, & novi solisquæ
 Belgicis victoriis jam cla-
 ruerat, splendorem non fe-
 rentes, aliquam ipsi caligi-
 nem ex suis illis scilicet pa-
 ludibus offundere conati
 sunt. Quo successu, non di-
 cam, AUDITORE S, ne ac-
 tum agam. Luerunt illi tum,
 quod vesana dicacitas me-
 rebatur, & extremum Rei-
 publicæ suæ diem vel vide-
 runt vel metuerunt.

Non te omittam tamen
 ORSOIUM, neque te ZUT-
 PHANIA, nobiles impri-
 mis Batavorum arces, no-
 biliora victoris PHILIPPE
 monumenta, quæ pauco-
 B

rum dierum obsidione sexcentis aliis quæ triumphatori LUDOVICO se submiserant , urbibus addidit.

Salust. *Avida est imperii natura hominum , eorum imprimis, qui paucis gradibus à culmine imperii distant. Sinite me, AUDITORES, abstinere exemplis , nec refricare obducta vulnera. Religio sit turbare placidos illustrium mortuorum cineres , qui non tam cupiditate imperii , quàm temporum conditione abrepti , excitarunt aliquando incendia , quibus florentissimum hoc regnum*

tantum non conflagravit.

Nihil tale à P H I L I P-
P O timendum fuit ; erant in
eo quidem virtutes omnes
quibus hominum studia pa-
rantur. Si vicina iisdem vi-
tia habuerat , tantum potue-
rat nocere Galliæ , quantum
ejus tranquillitati profuit.

Natus erat P H I L I P P U S
alter à R E G E. Si respiciebat
in præterita tempora , habe-
bat in sua fortuna & illece-
bram & facultatem peccan-
di. Loquor confidenter , ne-
que vereor , ne mea hæc
oratio cujusquam animum
excitet ad spem novitatis.
Fuit hæc sub R E G E felici-

tas populorum , ut nemo
turbare vellet , hæc autori-
tas , ut nemo auderet.

Accedebat in P H I L I P-
P O ad celsitudinis gradum
fortitudo par. Militare ob-
sequium , quod jam spon-
te sua efficit principis di-
gnitas , virtus Imperatoris
confirmabat. Exercitus pe-
nes R E G I S F R A T R E M
eundemque singulari forti-
tudine præditum , quantam
attulisset Galliæ hostibus læ-
titiam , nisi in P H I L I P P I
observantia & fide erga Re-
gem omnibus explorata ,
triste cladis sibi imminen-
tis augurium habuissent .

Quàm pulchrum fuit,
 R E X M A G N E , Lutetia
 proficisci , Regiis principi-
 bus stipatum , præviis exer-
 citibus , suspensâ Europâ
 quo fulmen casurum erat ,
 immissis repentè variis co-
 piis operire hostiles campos ,
 & sic vires dividere , ut ea-
 dem ubique mens præesset ,
 nec sciret hostis , quò se
 verteret , qui L U D O V I-
 C U M declinare dum fata-
 git , eundem reperiret in
 F R A T R E .

Dum hostes divisis viri-
 bus & animis non tam quæ-
 runt sibi opitulari invicem ,
 quàm singuli subtrahere se

fulmini, & turmas imbelles
ad meliora tempora refer-
vare. LUDOVICUS &
PHILIPPUS animo con-
iuncti, separati loco, fulmi-
nant ad arces Belgii cele-
berrimas.

Quo me autem rapitis
Cameracum & SANCTI
AUDOMARI fanum?
Quid audes AURIACE, in
campum descendere cum
PHILIPPO, & fortunam
laceffere, quæ tibi in aper-
to campo semper adversata
est, in conclavi reconciliata?
Sed volebas, credo, saltem
victore tanto posse gloria-
ri. Placet, AUDITORES, con-

fulere hodie honori Principis, qui honori nostro licet invitus toties consuluit.

Parcam igitur referre quâ arte conatus sit AURIACUS redimere probrum Valentianarum, quas Gallus invaserat. Non dicam eum sibi visum esse simul laboranti Cameraco succurrere & SANCTI AUDOMARI urbem obsidione solvere. Fateamur quod res est, occasionem hanc suam putabat, neque omnino temere. Declinavit prudens LUDOVICUM, cujus graviolem bello dexteram reformidabat, sed non attendit PHILIPPUM esse

LUDOVICUM alterum, assuetumque hærere lateri victoris, etiam vincendi artem didicisse. Sinamus enim verò AURIA CUM errorem suum agnoscere, quanquam paulò seriùs, & post magnam suorum cladem permissa penes victorem AUDOMAROPOLI, sapienti fugâ sibi consulere. Suppetit mihi, in quo exultet oratio jucundiùs.

Quàm juvat in pulcherrimâ illâ die subire Regis & PHILIPPI mentem, & utriusque sensus otiosè inspicere. REX Fratris securus exercitum ejus jam numerosum auget vicinarum urbium

bium præfidiis ; jubet adesse in ejus castris locorum præfectos; Transmittit etiam partem copiarum quibus ipse Cameracum urgebat. Cre-
 das LUDOVICUM gloriæ suæ oblitum de sola fratris gloriâ cogitare. PHILIPPUS creditam sibi LUDOVICI gloriam intelligens, quanquam non erat tanto ponderi impar, hoc tamen animo agitare, ut non falleret expectationem orbis & se dignum præberet LUDOVICO FRATRE. Fraternalis laudis æmulatio non rarò in vulgares animas cadit. Sed LUDOVICO invideri potest: non habet ipse quod

cuiquam invideat, PHILIPPO
 Præsertim, quem sciebat in
 eo sibi magnum videri, si
 MAGNO FRATRI sese
 adprobaret. Non falsus es
 expectatione tua, LUDOVICUS.
 Cadunt eodem tempore
 geminæ urbis validissima
 propugnacula. Nulla
 adversus magnanimos
 fratres satis firma civitas.
 Ubique & in acie & intra
 muros victus hostis fratrum
 inter se conjunctissimorum
 virtuti cedere cogitur. LUDOVICUS
 belli fulmen: PHILIPPUS
alter post fulmina terror.

Mihi verò, dum hæc meditor
 attentius, subit in men-

tem sacris elogiis nominatissimus Judas Machabæus, in numeris victoriis celebris, sed unanimi fratrum concordia celebrior; cujus gloria, ut sacræ paginæ testantur, in illam fratrum consensionem, sic tanquam in propriam originem & causam refundenda esse videatur. *Surrexit Judas, inquit Autor sacer, & adjuvabant eum omnes fratres ejus.... & dilatavit gloriam populo suo... & nominatus est usque ad novissimum terræ. Suntne hæc, AUDITORES, de Machabæo, quàm de LUDOVICO veriora? Non tot fratres Lu-*

D O V I C O concessit natura,
sed in uno vincit omnes.

Neque verò quisquam existimet P H I L I P P U M Regis gloriæ tantum servivisse, ubi P H I L I P P I ipsius gloria agebatur. Vidistis, A U D I T O R E S, ad Castellum Morinorum triumphantem. Dulce est enimverò obsequium, quod tantam gloriam adjunctam habet; sed videte eundem imperii insignia & laureatum caput Regi submittentem, ex Imperatore qui erat, factum prope militem, amantem obscurari & non apparere, & in Regis gloriam sic tanquam in Solis radios incurrere.

Difficilius est dimittere
Imperium, quàm omnino
non accipere, & parere post-
quam imperaveris, & tanta
cum gloria imperaveris.
Quid pulchrius PHILIP-
PO, quàm obsequii laudem
cum imperii laude sociasse?
Sequamur eum, AUDITORE
S, Galliam triumphatis
hostibus, cum Rege repeten-
tem. Secuta pax non ita mul-
tò post gloriosum Regis Fra-
tri, debitumque heroicis fa-
cinoribus otium peperit.

Vereor, AUDITORES,
ne in hac parte Orationis
meæ, non perinde rem di-
cendo exponam, atque

ego cogitans sentio.

Fuit hoc Regis fatum, ut nihil desiderare posset in omni vitæ parte, in omni genere felicitatis, bello & pace fortunatus, sive in iis quæ à consilio pendent, sive in iis quæ in casum refunduntur, hostium terror, amor suorum, exterorum admiratio; sed nullibi tamen & nullâ re beatior videris, LUDOVICE, quàm cùm te in Regiâ familiâ intueor, cujus in te unum studia & amores conspirant.

Celebrarunt Oratores certatim, Scriptoresque LUDOVICUM MAGNUM,

ego felicem prædicabo : illi
 etiam felicem, sed foris, ego
 domi : illi felicem detectis
 hostium consiliis, elusis, fra-
 ctis, Europâ totâ vel victâ
 vel territâ : Ego felicem ob-
 sequio Filii, Nepotum re-
 verentiâ, observantiâ Fra-
 tris.

Caruit illâ jucundissimâ
 suavitate Augustus Cæsar,
 ille cujus fortunam optave-
 runt omnes, speraverunt pau-
 ci, nemo ferè consecutus est.
 Potuit ille pacatum orbem
 regere, pacem habere domi
 non potuit. Quoties fessus
 victoriis & negotiorum tu-
 multu voluit domi lenire cu-

ras, & animum exonerare?
 Sed occurrebat Patri infeli-
 ci Julia illa naturæ mon-
 strum, quam in barbaram
 insulam relegare tandem
 coactus est. Caruit, ut de
 nostris loquar, eâdem do-
 mesticâ suavitâte Carolus
 septimus, alter ille Gallici
 Imperii parens. Caruerat Lu-
 dovicus Pius, Imperator non
 infelix, si pater non fuisset.

Quantò melior Regis con-
 ditio! Venia sit, AUDI-
 TORES, si dum PHILIP-
 PUM laudo, patrui laudibus
 laudes Delphini admisceam.
 Credas Deum humanæ feli-

citatis Autorem longè antè
præscium, in quantam tem-
porum varietatem incidere
deberet LUDOVICI MA-
GNI ætas, providisse ipsi in
Filio & Fratre dulce cura-
rum levamen.

Habet profectò ipsa glo-
ria non secus ac ceteræ
res humanæ finitimum fa-
stidium. Miseret me Prin-
cipum, quorum aures assi-
duè personant plausu & ac-
clamationibus populorum,
qui patriæ parentes appella-
ti, vivunt tamen expertes
suavitatis quam quivis è po-
pulo parens in suâ familiâ
percipit. Neque verò assen-

fus sum unquam pervagato
illi adagio.

Non bene conveniunt, nec in una sede morantur

Majestas & amor.

Accusanda certè Majestas si
quod ab amore periculum
incurrit. Ut ut est de aliis,
LUDOVICUS reperit quos
amare ipse ex animo, quo-
rum in amore conquiescere
tutò posset.

Leges sunt amoris, quas
fateor Principibus plerum-
que ignotas esse, sed non
LUDOVICO. Cui fratri
frater aliquando charior?
Non meminerat LUDOVICUS
se Regem esse, cùm fra-

terno amorì aliquid indul-
gendum erat. Quid suavius
utriusque Fratris colloquiis
& consuetudine propè fa-
miliari? PHILIPPUS in
LUDOVICO Regem reve-
rebatur, Fratrem amabat.
Quid non ipsi licebat cum
Fratre? Quàm liberè aperie-
bat quidquid sentiret? Æqui
bonique accipiebat Rex op-
timus, quod sciebat ab a-
mante fratre proficisci.

Jam quanta Regis liberali-
tas in Fratrem? Testes San-
Clovæanæ Arces Versalica-
rum æmulæ. Testis numero-
sa Familia Regiæ magnifi-
centiæ suppar. Decebat sanè

PHILIPPUM tantò magis
Regem videri, quantò se ge-
rebat minorem Rege?

Quis subditus tam assi-
duus in colendo Rege, quàm
PHILIPPUS fuit? Quàm
dulce est Regi habere in Fra-
tre obsequentissimo obsequi
& fidei exemplum, in quod
ceteri subditi intueantur!
Quid beatius Regno in quo
parent Principes?

Tulit sanè PHILIPPUS
magnum sui in Regem ob-
sequii fructum, obsequium
scilicet familiæ suæ, sed
FILII inprimis, obsequen-
tissimi omnium filiorum
Principis; ut quantum ipse

observantiâ in Regem ceteris omnibus eminebat, esset etiam reverentiâ FILII tantò ceteris omnibus felicior.

Unum erat in quo PHILIPPUS Regi nollet cedere. Certabant ambo uter alterum magis amaret. Viciisti, PHILIPPE, vel LUDOVICI judicio. Fuit illa, AUDITORES, Regis præclara vox in fratris funere. *Orbatus sum, inquit, Fratrem quem amabam. Hoc dolui in vita, quod ab illo amarer magis. Potuisti, invida mors, tam dulci tamque innocenti amoris commercio non miti-*

gari. Non certè, non defuisti amanti, REX MAGNE, dum vixit.

Sed quis tibi jam totius Europæ molem sustinenti, quis non dico opem feret, qui graviori oneri ferendo es, sed aderit cessanti interdum, & curas fallenti! Quoties jam vel in media Aulicorum turba, sic quasi in solitudine PHILIPPUM desiderasti! Quoties auditis legationibus Principum, dispensatis utriusque orbis negotiis, dispositis in omnem fortunam consiliis, consuetum in Fratre solatium quaesisti, & ingemuisti erep-

tum ! Quoties gratissimus
 Marlæi secessus sine P H I -
 L I P P O displicuit ! Parce ,
 R E X M A G N E , si non à
 te solo desideratum P H I -
 L I P P U M dixerim. Hunc
 tota Gallia desideravit , hoc-
 que unum dolori tuo leni-
 men putavit esse , si tecum
 doleret.

Ne occupemus tamen ,
 A U D I T O R E S , luctuosam
 P H I L I P P I mortem. Vi-
 vit vivetque diu in omnium
 animis , qui omnium felici-
 tati servit. Hoc alterum il-
 lius laudationis caput.

Unde faciam , A U D I - ^{II.}
 P A R 3.

T O R E S , hujus secundæ
 Partis exordium? A paupe-
 rum lacrymis! à mœrore
 militum! à Procerum luctu!
 à sensu denique omnium or-
 dinum , quorum unanimi
 voce, aut potiùs tristi silen-
 tio laudatus est P H I L I P-
 P U S multò disertius, quàm
 summi cujuslibet Oratoris
 eloquentiâ. Ita planè dolor
 de P H I L I P P I morte ad
 omnes pertinuit, quia ad
 omnes ejus amor pertinue-
 rat.

Faceſſant itaque, qui Prin-
 cipes ſupra ceterorum ho-
 minum fortem poſitos, ne-
 gant iis quæ ad populum
 ſpectant

spectant moveri debere, eosque suâ fortunâ dignos existimant, si feroces & barbari prope modum, reliquum hominum vulgus sic quasi vilia mancipia despectent, eo fato & conditione nata ut servitutem serviant. Nesciunt illi scilicet ita temperasse Deum res humanas, ut populorum felicitas penes Principes foret; & Principes vicissim suam populo felicitatem deberent.

Intellexit illud P H I L I P P U S; & dum Galliæ tranquillitati L U D O V I C U S consulebat, fugatis, aut deletis hostibus, expugnatis

D

urbibus, confirmatâ veterum legum autoritate, sancitis novis, represso duellorum furore, extinctis venenis, reparato cum vicinis populis commercio, instituto cum remotis: credidit PHILIPPUS eodem sibi quoque, sed propriis artibus collimandum. Dum LUDOVICUS tollebat externos metus: putavit sibi domesticæ suavitati serviendum, ut Gallus nihil omnino desideraret ad perfectam felicitatem, qui à LUDOVICO defenderetur, amaretur à PHILIPPO; fallor, qui ab utroque amaretur, sed ita ut

amor quē in altero majestas
imperii temperaret, liber in
altero blandiretur animis te-
nerius, eosque suavius de-
mulceret.

Duo plerumque vitia po-
pularibus hominibus impin-
guntur. Alterum repetitur à
naturâ, alterum in volunta-
tem refunditur. Creduntur
illi ambire populi gratiam,
vel quia sibi conscii sunt suæ
tenuitatis, neque habent a-
liunde quò commendentur;
vel qui ad ea quæ moliuntur
exequenda, magnū infavore
populari momentū reponūt.

Caruit PHILIPPUS u-
troque vitio: erat in illo in-

genium acre & sagax. Neque verebor hoc loco, AUDITORES, adulationis suspicionem, revocate pueritiam PHILIPPI ultimam adolescentiamque, cum Aulici capti non tantum moribus suavissimis, sed etiam amœnissimo ingenio, ferebant ANDEGAVENSIVM DUCEM in oculis, eique propensissimè favebant, ferè ut nuper DUCI ANDEGAVENSIVM alteri, quem vel in folio sedentem Gallia sua adhuc invidet; ut jam sit in Andegavensis nomine felix augurium, ex quo nomen illud in gemino

Principe, utroque numeris
omnibus absoluto, dicatum
est quodam modo, consecra-
tumque populorū felicitati.

Gratiæ reddantur im-
mortali Deo, qui pacificam
largitus PHILIPPO indo-
lem, non passus est erum-
pere, ut sæpè aliàs, ingenii
vim, in Principibus qui non
imperant, plerumque tem-
pestatibus & procellis fœ-
tam. Vicit in PHILIPPO
suavitas indolis, sed nihil
ingenio detraxit indoles.
Imò pretium addidit.

Parcam equidem de na-
tura ingenii ejusque effectis
dicere subtiliùs. Sed credo

ingenium, præstantissimum
utique Dei munus, non tam
elucescere in illis, qui eo ab-
utuntur in perniciem cete-
rorum, quam in aliis qui
student nocere nemini, pro-
desse quamplurimis.

Si quis ingeniosum eum
esse velit, qui nunquam adea-
tur sine periculo, ad pro-
brum celer, tardus ad offi-
cium; qui vibrata in obvios
tela semper habeat; apud
quem nullius fama in tuto
sit; qui ingenii famam quæ-
rat ipse ex aliena injuria, ri-
sum ex alieno dolore: Hoc
pretio ingeniosus esse nole-
bat PHILIPPUS. Aversa-

tus est laudem multis fata-
lem. Latatus est eo se carere
quod habere non poterat si-
ne offensione multorum.

Rem ipsam ingenii ha-
bebat PHILIPPUS, vitia
oderat, spernebat nomen.
Est profectò ingenii non me-
diocris, & quod Principem
vel maximè deceat, posse
semper ex teipso petere, un-
de consoleris eos qui ad te
accedunt, leves famulantum
fastidia, voluntates omnium
tibi devincias. Ecquis verò
in eo genere palmam PHI-
LIPPO præripuit.

Quis ad eum accessit, nec
recreatus est vel blando Prin-

cipis alloquio, vel facilitate
& humanitate, quam ipsa
vultûs serenitas proderet.

Non sinunt se facilè ad-
ri Principes, captandi sunt
molles aditus. Creditur ad
majestatem pertinere, si pen-
deat in foribus clientum
turba. Sed patebat semper ad
PHILIPPUM via libera.
Ipsi Milites pro atrio con-
stituti, gens alibi passim
suâ sponte subrustica, non
tam arcere à PHILIPPI
conspectu, quàm invitare
obvios videbantur. Senti-
res eos Principis cui famu-
labantur humanitate mi-
tigatos. Neque verò mili-
tum

tum custodiâ egebat qui Gallorum omnium amore & benevolentia, tutiore utique satellitio cingebatur.

Abundabat PRINCEPS comiter ingeniosus verbis humanissimis, non quæsitis illis, sed natis ex ipsa re, quibus pro varia hominum conditione utebatur, & eo quidem candore, ut animum ejus fuci expertem facile intelligeres.

Jam in mediâ Aulicorum turbâ, quàm cumulatè reddebat Aulicis vicem! quàm urbanè eorum obsequia excipiebat! Crederes versari parem inter pares: ut, quan-

E.

quam alibi passim., minimè
 certè in Aula PHILIPPI servi-
 re Aulici censerentur. Hinc
 ille ad Regiam San-clovæa-
 nam Procerum concursus.
 Visus est interdū PHILIPPUS
 inter quadraginta aut quin-
 quaginta medius sic alloqui
 singulos, ut primum unus-
 quisque in ejus gratiâ, pro-
 pè dixi familiaritate, locum
 vendicare sibi meritò videre-
 tur: hinc illa scilicet Aulæ
 San-clovæanæ elegantia, in
 quâ cū natus sit & adole-
 verit PRINCEPS, in quo
 nunc AURELIANENSIS
 Domus recumbit, quid mi-
 rum si sit ipse tam elegans,

51

tam ingeniosus, quem alio-
qui natura sua ad omnem
politioris urbanitatis lau-
dem, vel in mediâ barbarie
degentem erudire & infor-
mare potuisset.

Quid dicam de externo-
rum Principum Legatis?
Erat quidem PHILIPPUS
dignitatis retinens, cum tem-
pus poscebat. Nemo meliùs
nôrat jura, instituta, mo-
resque Principum inter sese,
sed sciebat ista ceteraque, ut
Principem decebat. Recede-
bant Legati & alienigenæ
omnes à conspectu Principis
capti & deliniti ejus suavita-
te & comitate, non secùs ac

magnificentia perculsi : & quanquam sua cuique patria cara esse solet, non doluissent fieri Galli LUDOVICO Rege & PHILIPPO Principe. Quotquot certè repe-
tebant domum, narrabant popularibus suis, se in LUDOVICO admiratos Heroem, in PHILIPPO amasse.

Sed dimittamus alienigenas. Dixi, AUDITORES, PHILIPPUM natum esse suorum felicitati. Interrogate ipsi, quotquot in Principis familiâ gradum aliquem obtinebant, summos juxta & infimos, qualis erat domi

inter suos ? Miserrum me !
 silent ! lacrymantur ! Quid
 nos interrogatis ? Quid-
 quid dixerimus , dixe-
 rimus minùs. Dum vive-
 ret PHILIPPUS erat sanè,
 AUDITORES , quod res-
 ponderent. Fruebantur hu-
 manissimo Principe, vel po-
 tiùs patre. Loquitur lætitia,
 stupet dolor. Interrogate, in-
 quiunt , qui viderunt tan-
 tum semel. Interrogate ex-
 ternos homines , domesti-
 corum dolori parcite.

Beata Principis conditio !
 in cuius funere lacryman-
 tur , qui famulabantur vivo.
 Quàm dulcis laudatio, quam

34
communes famulantum lacrymæ exequuntur. Nolite tamen dolere sinemodo: non vobis penitus mortuus est PHILIPPUS: vivet in AUGUSTO FILIO, cui vos testamento commendavit. Nôratte, PRINCEPS SERENISSIME, Pater optimus, neque suam familiam penitus orbam putavit, cui te patronum defensoremque relinqueret.

Non subibo, AUDITORES, loca AUGUSTORUM PRINCIPUM dolori sacra. Quid dicam de luctu SERENISSIMÆ CONJUGIS, qui nec par esse possum

§§
dicendo Ministrorum dolo-
ri? Vos San-clovæa Palatia,
quibus AUGUSTA PRIN-
CEPS æternum dixit vale,
luctum ejus pingetis meliùs.
Quæ pulcherrimis locis ipsa
sibi interdicit, fatis testatur
carere illa loca eo uno, quo
antea placuerant.

Omniñò neque sponsus
melior PHILIPPO fuit,
neque melior Pater. Quid
hîc opus est rem probare,
quæ toti Europæ innotuit?
Testis es Lotharingia, tu-
que DUX SERENISSIME,
gentis nobilissimæ & caput
& decus, CAROLO illo
magno nupero Lotharingiæ

Duce digna progenies, scis;
 & vidisti ipse Parisiis non
 ita pridem in morbo cha-
 rissimæ conjugis, quam PHILIPPUS
 esset Pater. Testis
 Sabaudia, quæ novissimam
 pacem moderationi LUDOVICI
 & PHILIPPI in fi-
 liam amoris debes. Testis
 Gallia quæ in SERENISSIMI
 BURGUNDIONUM DUCIS
 AUGUSTA CONJUGE regia-
 que sobole, quam audio jam
 terris ostentari, diu habitura
 es, si tamen eges, unde
 Principis optimi memoria
 recurset animo suavius.

En altera PHILIPPI neptis
 Alpes Pyrenæis sociatura est,

eritque intermedia Gallia
 commune amicitiae vinculum.
 Gaude, fortunate idemque
 magne PRINCEPS, gemino
 cum duabus potentissimis
 nationibus foedere; neque te
 pudeat meminisse interdum
 tuam te felicitatem & splen-
 dorem domus tuis virtuti-
 bus primum, deinde & Re-
 gis in Fratrem suum amori
 debere.

Viderunt nonnulli pacem
 illam cum SABAUDO ulti-
 mam oculo cenfore, ii sci-
 licet qui CASALE à nobis
 relictum dolebant, Italiae cla-
 vim, neque praeviderant bre-
 vi futurum, ut clavi mini-

mè opus esset Gallis, quibus tota Italia ultrò pateret. Sed quis non vidit, aut quis ut primum vidit? potuit dolere & improbare, quod LUDOVICUS genero PHILIPPI, hoc est ipsi PHILIPPO aliquid indulgeret. Æquum erat ut Gallia de jure suo remitteret aliquid illius Principis gratiâ, qui se suaque omnia Gallorum felicitati devovisset.

Hic te appello Urbs tota, hoc est Gallia universa, imò & orbis. Ex quâ enim orbis regione, vel remotissimâ non confluunt in hanc Urbem quam plurimi. Testor vos

omnes. Quis vestrum non vidit Principem? Quis cum videret, non se sensit recreari? Quis etiam calamitosus non amisit saltem ad tempus miseriarum sensum?

Dulce est, cum natus sis loco infimo aut mediocri non pati superiorum fastidia. Nihil habent in sua fortuna viri Principes majus, quam quod tenere possint omnium voluntates, non tantum beneficiis, sed verbo & nutu, eoque omni, quod benevolentiae significationem praefert, ut planè culpa sit illorum, si rem paratu facilem & veluti in

medio positam negligent.

Non neglexit PHILIPPUS.
Audite Principes & erudimini. Permiscebo hoc loco, & quod Principis fuit, & quod Christiani.

Meministi Aremorica, cum opimæ & fidelissimæ Provinciæ minabatur AURIACUS, & classe infestâ totam oram obsidebat, terrebaturque feralibus machinis eos, quorum virtuti aperto Marte resistere non posset. Quantâ alacritate audivisti delectum à LUDOVICO PHILIPPUM, qui te contra hostem tutaretur, nôrat scilicet CASSELLENSIS

HEROS quâ arte AURIACUS
vinceretur. Sed timuit ille
expertus semel, & qui clas-
sem conscensurus dice-
batur, satis habuit auge-
re ad Namurcum LUDO-
VICI gloriam, novi trium-
phi spectator.

Quod si tum PHILIPPUS
hosti non nocuit, quia nus-
quam comparuit, certè pro-
fuit militibus suis, quibus
Xenodochia militaria pas-
sim erexit, ut si fugiens hos-
tis victoriæ decus ipsis eri-
peret, commodè saltem, si
minùs gloriosè morerentur.

Neque verò morientibus
tantùm subyeniebat, quem

militem egentem vidit & egere passus est? Aliis vestes, aliis pecuniam suppetabat. Nunquam exercitum recensuit, quin regia liberalitate egentium militum animos sibi devinciret, ratus non dubitatueros vitam profundere, quam ejus liberalitate conservatam meminissent.

Non hîc recensêbo, Auditores, publicas pauperum domos à PHILIPPO, aut erectas, aut dotatas, aut locupletatas. Amabat pauperes ut Christianus, eorum inopiam sublevabat ut Princeps. Quocumque pergeret,

ferebat secum in curru paratum pauperibus subsidium. Nummos plenâ manu in obvios effundebat. Quamquam autem plura in dies pauperibus erogabat, liberabat se tamen ære alieno, præcepti divini non immemor. Ducenta ipsa librarum Gallicarum millia uno abhinc anno creditoribus solverat, & parabat plura solvere

Nimirum ingeniosa est charitas. PHILIPPUS fraudabat genium, ne pauperes defraudaret. Ludus ipse pauperibus serviebat; quæstus magna pars in pauperum usus seponebatur.

Si pauperes amabat, sciebat se ab illis amari. Occurrebant illi ut Patri, obliti interdum Principis. Quidni verò obliviscerentur? Non meminerat PHILLIPPUS ipse. Arcebat aliquando prætorianæ cohortis Præfectus importunam, ut quidem existimabat, Principi turbam: *Sine*, inquit, *his corporis custodibus nihil timent Principes.*

Quid dicam de illo calamitosorum genere, qui mori eligunt, ut pudori consulant, quorum pudori pariter & vitæ annuâ pecuniæ attributione consulebat?

Cogor multa omittere,

AUDI-

AUDITORES, non fanè
gratis & adulatoriè exhibui
in PHILIPPO Principem
populi felicitatum. Jam
dixi singillatim, qualis esset
in suos, in proceres, in mi-
lites, in pauperes: audite
nunc qualis in populum uni-
versum.

Age verò quoties in Ur-
bem veniebat; Quàm prona,
quàm non obscura in eum
studia! Quæ acclamatio po-
pulosæ Urbis! Crederes eum
tum primùm à cupidis ci-
vibus videri! Quid beatiùs
Principi, quàm videre in se
conversos omnium, non tam
oculos, quàm amores? Quid

beatiùs populo , quàm Prin-
 cipem intueri à quo se amari
 sentiat. Flete jam Parisini
 cives , raptus est æternùm
 Princeps optimus, deliciae ge-
 neris humani meliore jure,
 quàm olim de TITO Roma
 prædicavit. Mihi verò PHI-
 LIPPUS videtur pulchrior,
 dum sic corda hominum
 trahit, quàm cùm ad SANC-
 TI AUDOMARI mœnia
 tonat, aut ad castellum Mo-
 rinorum trepidas hostium
 phalanges aut cædit, aut
 fugat, ubique victor, hos-
 tium in acie, extrà aciem
 suorum.

Neque te tacebo, amœnissi-

ma ad San-clovæum PHILIPPI dicam, an potius communis omnium villa, maximè Parisinorum? Quis pulcherrimos hortos subiit, nec sensit illicò afflari auram quandam suavissimam, quam loci Dominus ubique spargebat. Ambulabat unusquisque tanquam in proprio fundo. Quis in gratissimis illis labyrinthis & pergulis ludentem naturam admiratus non dixit interdum, & mihi non secus ac Principi ista miracula ferviunt. Jam ubi præsides aquarum Naiades magis populares fuere? Sciebant cui Domino servirent.

Erunt qui levia hæc sper-
nant : sed amor in minimis
cernitur. Contigit etiam non
semel Principem humanis-
simum exire ex ea parte
ædium, in quâ ludo fallebat
horas, ut simul se viden-
dum præberet & cella gem-
mis, lapidibusque pretiosis
referta, earum rerum curiosis
pateret. Qui te viderat, PRIN-
CEPS OPTIME, nihil ha-
bebat, quod præterea desi-
deraret.

Quàm dulce erat, A u-
DITORES, ista omnia reco-
lere, dum Princeps viveret!
An non immortalem esse
oportebat eum qui non sibi

sed Regi Gallisq[ue] omnibus viveret.

Nolite jam, AUDITORES, cogitare Principem, Christianum cogitate. Evanescite triumpho, lauri Cassellenses adversus mortem deffendere non valent. Habebat PHILIPPUS in crebra meditatione mortis validius contra ipsius terrores præsidium.

Libellum super eo argumento ad ipsum miserat ANGLIÆ REX, is, qui libellis ejusmodi non eget, suâ apte pietate & fortunæ injuriis jamdudum eruditus. Acceperat PHILIPPUS à Principe amico pretiosum mu-

nus amicitia Christiana dignum, legebat versabatque animo assidue. Debemus tibi, Rex verè piè, vel maximum in morte Principis nobis charissimi solatium. Subitò raptus est, sed non imparatus.

Hauferat PHILIPPUS à Regina matre succum pietatis & Religionis, qui animum ejus nunquam defecit: ut matris amor observantissimo filio, sic neque femina pietatis, quæ illa tenero animo mandaverat, nunquam exciderunt.

Nunquam, quoad vixit, vel unâ die omisit Sacerdoti

sacra operanti adesse, nunquam omisit pii alicujus libri lectionem, nunquam Evangelii & Epistolarum locum, qui in diem incideret.

Ite Censores, quibus fortasse videatur aberrasse aliquando Princeps à sacrorum Librorum regulis: quanto facilius damnare peccantes, quàm in tantâ fortunâ non peccare!

Singulis mensibus occultè licet sistebat se Sacerdoti ut peccata deponeret, & acciperet aliquod communi infirmitati remedium.

Sed consolare quisquis

hæc audis dolorem tuum.
 Quæ videri potuit multis an-
 nis torpere Religio, tandem
 excitata est. *Arbor bona*, tan-
 dem aliquando *bonos fructus*
fecit. Cognovit quia moreretur,
 non ut ille Alexander, sed
 illicò vitæ quod supererat,
 lucro apposuit.

Nunquam aberat mortis
 cogitatio. Ambulabat in
 hortis cum viro primariæ
 nobilitatis. Laudabat ille
 pulchritudinem loci. At-
 qui, reposuit PHILIPPUS,
 his omnibq; brevî carebo.
 Fastidire cœpit quæ antea
 nimium placuerant. Non
 jam ferebat quemquam lo-
 qui

qui paulò liberiùs. Sed aut increpabat aut abibat. Toto Sanclovæum inter & Versalias itinere vel pio libro, vel piis precibus vacabat, ut si quid fortè, etiam invitus, nocuerat exemplo, exemplo prodeffet. Quid dicam relictas testamento pauperibus pecunias? Quid institutas in domestico Sacello per hebdomadam sanctam sacras conciones?

Obruor, AUDITORES, vel si perstringere velim & tantùm delibare quæcumque dedit veræ pietatis testimonia sanctissimo illo tempore, quo Ecclesia ple-

nioſe manu opes ſuas volentibus impartitur.

Credidit hanc ſibi oblatam ultimùm reconciliandæ cum Deo gratiæ occaſionem: ut avidè arripuit! ut conatus eſt ſua Regum Regi obſequia adprobare! ut doluit quæ ſervus infidelis contra Dominum peccaverat! ut relegit accuratè vitæ anteaſtæ tempora! Scis, Deus, quàm timidè, quàm confidenter tamen ad Miniſtrum tuum acceſſerit. Timent qui amant: ſemel iterumque peccata deponere non ſatis eſt Principi de ſua ſalute anxie ſollicito, pro-

volvitur tertium in genua,
& veniam lacrymabundus
exorat.

Non ignarus quæ sit Au-
licorum gratia apud Re-
ges, sollicitat precibus su-
peros. Vidistis SANCLOVÆI
Pagi incolæ, vidistis Prin-
cipem vestrum pedibus sa-
cra loca bis repetentem,
ne quid intentatum relin-
quat, sexcentos nummos
aureos maiores, unâ hebdo-
madâ pauperibus distribui
jubet. Curam agit domesti-
corum. Jubet illos præsto
esse familiaribus de pietate
colloquiis. Perstat ipse ex
eo tempore in oratione, ho-

ras quinque vel sex, diebus singulis. Serò publicis precibus perfunctus dimittit famulos, & tutus ab humanis oculis, uni Deo provolutus ante aras *effundit cor* eò veriùs quòd sine teste.

Erigere, Gallia, quæ timuisti Principi quem amabas: non certè, non obiit cælo immaturus; tuque, ô SOCIETAS JESU, quam Magnus Princeps singulari amore complexus est, dolori pone modum. Quod unum optabas Principi unicè tibi charo, quod assiduis votis à Deo efflagitabas, Deo miserante obtinuit. Mor-

tuus est, ut nec Sanctos mori
pœniteat.

Habe hoc, PRINCEPS
SERENISSIME, in tam
acerbo Patris optimi sola-
tium. Erat ille nobis quo-
que amore pater. Tu scis.
Nemo miretur, si in com-
muni Galliæ luctu dolor
noster se prodit singulariter,
filii parentamus Patri.

Silebimus hodie, PRIN-
CEPS, de virtutibus tuis, ne
solvendo quidem sumus
quod debemus Patri. Cele-
brabimus aliàs ingeniosissi-
mum Principem, excultis-
simum omni doctrina quæ
in Principem cadit, fortissi-

mum & rei militaris scien-
 tissimum: hæc aliàs. Hodie
 prædicabimus PATRIS OP-
 TIMI FILIUM OPTIMUM.
 Hæc tibi laus inprimis pla-
 cet: hâc placebas Patri, hâc
 tibi placebimus. Felices qui
 dum justa solvimus Au-
 GUSTO PRINCIPI, ha-
 bemus in eo quoque, unde
 nostram in FILIUM ob-
 servantiam testari publicè
 valeamus.

DIXI.